

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/nauka-i-edukacja/badania-historyczne/konferencje/26663,Konferencja-naukowa-Mlodziez-w-oporze-spolecznym-1944-1989-Wroclaw-20-maja-2006-.html>
02.03.2026, 22:42

Strona znajduje się w archiwum.

Konferencja naukowa „Młodzież w oporze społecznym 1944-1989” – Wrocław, 20 maja 2006 r.

20.05.2006

Dnia 20 maja 2006 r. w Auli Leopoldina Uniwersytetu Wrocławskiego odbyła się konferencja naukowa „Młodzież w oporze społecznym 1944-1989”.

Spotkanie było jednym z elementów XVI Zjazdu Związku Młodocianych Więźniów Politycznych „Jaworzniacy”. W uroczystości wzięli udział przedstawiciele najwyższych władz lokalnych z wojewodą Krzysztofem Grzelczykiem i Marszałkiem Województwa Dolnośląskiego Pawłem Wróblewskim na czele.

Za szczególne zasługi dla Związku i okazywaną sympatię dyplom wraz z odznaką Honorowego Członka ZMWP „Jaworzniacy” otrzymali pracownicy IPN we Wrocławiu Sylwia Krzyżanowska i Wojciech Trębacz, natomiast dyplomy za propagowanie tematyki niepodległościowej otrzymali: dr Tomasz Balbus, dr Łukasz Kamiński, dr Robert Klementowski, dr Tomasz Łabuszewski i dr Piotr Niwiński.

Część konferencyjną rozpoczął dr Łukasz Kamiński, podkreślając, że jest to trzecie spotkanie z cyklu organizowanych we Wrocławiu konferencji poświęconych oporowi młodzieży przeciwko systemowi komunistycznemu w Polsce. Prowadzący konferencję dr Krzysztof Szwagrzyk w słowie wstępnym nawiązał do fenomenu protestów młodzieży po wojnie, zaznaczając, że byli to młodzi ludzie, którzy wyrosli w cieniu tzw. pokolenia Kolumbów. Pierwszy wykład wygłosił dr Maciej Korkuć z krakowskiego oddziału IPN charakteryzując udział młodzieży w działalności niepodległościowego podziemia na terenie Małopolski, na przykładzie oddziału Józef Kurasia „Ognia”. Autor stwierdził, że prawie 80 proc. tej organizacji stanowiła młodzież, często zajmująca stanowiska dowódcze.

Radosław Ptaszyński z szczecińskiego oddziału IPN przybliżył licznie zgromadzonej publiczności wypadki z 12-13 kwietnia 1946 r., jakie miały miejsce w Szczecinie podczas zorganizowanej przez władze propagandowej imprezy pod nazwą „Trzymamy straż nad Odrą”. Autor wspomniał, że do tej pory nie udało się odnaleźć dowodów potwierdzających śmierć dwóch młodych harcerek, rzekomo zamordowanych w nocy z 12/13 kwietnia 1946 r.

Następnie walkę z komunistami w Polsce, przez pryzmat walk na Mazowszu, przedstawił dr Tomasz Łabuszewski z warszawskiego oddziału IPN. W swoim wystąpieniu skupił się na organizacjach wyrastających z przedwojennego nurtu narodowego związanego ze Stronnictwem Narodowym. Tu wskazał na Batalion „Znicz” pod dowództwem kpt. Pawła Nowakowskiego pseud. „Leśnik” oraz Mazowiecki Inspektorat ROAK pod dowództwem Stanisława Leszka Zycha pseud. „Przebój”. Jak dowodził autor, choć obaj dowódcy nie należeli do młodych żołnierzy to już inne stanowiska w obu tych organizacjach zajmowali 20-25 letni chłopcy.

Dr Tomasz Balbus z wrocławskiego oddziału IPN również skupił się na nurcie wyrastającym z ideałów narodowych. Referent przybliżył działania UB wobec dwóch organizacji: Młodzieży Wielkiej Polski oraz Młodzieży Wszechpolskiej zwracając uwagę na postać dowódcy tej pierwszej

Zenona Komendera, który po wyjściu z więzienia aktywnie włączył się do budowy komunistycznej Polski. Dr Piotr Niwiński z gdańskiego oddziału IPN w swoim referacie, poświęconym harcerzom w szeregach 5. Wileńskiej Brygady AK mjr. Zygmunta Szendzielarza „Łupaszki”, wskazał na ich wielkie poświęcenie i przywiązanie do przysięgi harcerskiej. Prelegent przybliżył publiczności akcję z 19 maja 1946 r., gdy jeden z oddziałów rozbroił 7 posterunek UB i MO likwidując 5 funkcjonariuszy UB i siejąc panikę wśród pozostałych. Ponadto omówił represje w ramach akcji „X” oraz heroiczną wyprawę jednego z oddziałów, który pieszo przedostał się na zachód Europy. Kolejny referent, Wojciech Trębacz z wrocławskiego oddziału IPN, przedstawił losy organizacji Młodzieżowy Ruch Oporu działającej na terenie Opola i Strzelina. Dowodził nią Kazimierz Lasota pseud. „Wicher” rocznik 1931. Autor zaprezentował metody rozpracowania organizacji przez UB za pomocą tajnych współpracowników, przebieg śledztwa, które 26-letni Lasota przypłacił życiem oraz działania wobec członków organizacji w latach następnych. W kolejnym referacie dr Robert Klementowski z wrocławskiego oddziału IPN przybliżył postać poety, nauczyciela, Czesława Białowęsa, tajnego współpracownika UB o pseud. „Małachowski” i „Michał” (w latach siedemdziesiątych). Autor wskazał na sposób działania i rozpracowywania przez TW „Małachowski” organizacji niepodległościowej, do której należał brat Czesława Białowęsa, Witold. Dodatkowo swoje przemyślenia i doświadczenia Białowęs przelewał na papier, co dało mu możliwość znalezienia się w ZLP i stanowiło kolejne pole pracy dla aparatu bezpieczeństwa. Bartosz Kuświk z poznańskiego oddziału IPN zobrazował udział młodzieży wielkopolskiej w walce przeciwko reżimowi na przykładzie Związku Młodzieży Wielkopolskiej, organizacji wywodzącej się z Gimnazjum św. Marii Magdaleny. Członkowie organizacji zabili jednego ze swoich członków podejrzanego o współpracę z UB, w wyniku czego członkowie organizacji zostali aresztowani i po krótkim śledztwie skazani przez WSR w Poznaniu. Dwóch z nich otrzymało karę śmierci, inni kary wieloletniego więzienia. Dr Krzysztof Szwagrzyk z wrocławskiego oddziału IPN skupił się na represjach aparatu bezpieczeństwa w stosunku do członków kilkunastu organizacji młodzieżowych, w których brali udział bardzo młodzi ludzie (wielu z nich miało po 12-15 lat). Mimo to, takie organizacje jak: Tajemnica 3 Dębów, Triumwirat Walecznych, gdzie pseudonimy członków zaczerpnięte były z młodzieżowych opowieści (np. „Indianin”, „Sokół”, „Tarzan”) znalazły się w rutynowym rozpracowaniu aparatu bezpieczeństwa. W następnym referacie, dr Adam Dziuba z katowickiego oddziału IPN zaprezentował podziemne organizacje młodzieżowe działające w województwie katowickim w latach 1950-1953 (było ich co najmniej 40, m.in. Tajne Harcerstwo Krajowe, Korona Wyzwolenia). Artur Ossowski z łódzkiego oddziału IPN przedstawił konspirację młodzieży regionu w świetle akt WUBP w Łodzi. Sesję zakończył referat dr Łukasza Kamińskiego z IPN w Warszawie, który oprócz podsumowania dotychczasowego stanu badań nad problematyką oporu młodzieży w latach 1956-1989 wskazał obszary, które nadal czekają na swojego historyka. Konferencję zakończyła dyskusja z udziałem członków Związku Młodocianych Więźniów Politycznych „Jaworzniacy”.

[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)

